

Oversikt over vedlegg

Vedlegg 1	Avkryssingsskjema
Vedlegg 2	Informasjonsskriv til foresatte
Vedlegg 3	Informasjonsskriv til ungdommene
Vedlegg 4	Informasjonsskriv til tolkene
Vedlegg 5	Informasjonsskriv til samarbeidspartnerne
Vedlegg 6	Kursbevis
Vedlegg 7	Kortversjon av barnekonvensjonen
Vedlegg 8	Nyttige nettadresser

Metoder

Vedlegg 9	Veiledningshefte om drama som metode
Vedlegg 10	Rollespill om "å få venner" og om "en klassefest"
Vedlegg 11	Oversikt over 10 dilemma (en til hver modul)
Vedlegg 12	Beskrivelse av "Idéer på lapp" og hvordan arbeid med påstander
Vedlegg 13	Dialogspillet
Vedlegg 14	Påstander "Ungdomstid og familie"
Vedlegg 15	Påstander "Retur"
Vedlegg 16	Påstander "Asylprosess"
Vedlegg 17	Beskrivelse av situasjonsdiagram, "hjemme – her", sirkelmetoden, "hvordan har du de" og arbeid med billedfortellinger
Vedlegg 18	Situasjonsdiagram – "mitt dagligliv"
Vedlegg 19	"Hjemme – her"
Vedlegg 20	Sirkelmetoden
Vedlegg 21	"Hvordan har du det?"
Vedlegg 22	Oversikt over tegninger til bruk for "billedfortellinger"
Vedlegg 23	Samtaleguide til mottakssamtalen (modul 1a)
Vedlegg 24	Samtaleguide til mottakssamtalen til enslige mindreårige (modul 1a)
Vedlegg 25	Tekst til filmsnuttene til bruk for tolkene
DVD 1	Manus og PowerPoint presentasjoner
DVD 2	Videosnutter
	<ol style="list-style-type: none">1. Til de mottaksansatte fra Magne Raundalen2. Ny i Norge3. Hvordan få venner?4. Kjæresten5. Hvordan håndtere dårlige minner?6. Hilsen til foreldrene fra Ahmed Bozki
DVD 3	100 situasjonstegninger

Avkryssingsskjema til de ulike modulene til kurset "Ung i Norge"

	Deltatt	Dato	Initialer
Modul 1 Velkommen til Norge			
A - Introduksjon til livet i mottak	☐
B - Presentasjon av "Ung I Norge"	☐
C - Introduksjon til livet i Norge	☐
Modul 2 Asylprosessen	☐
Modul 3 Hjemlandsfokus	☐
Modul 4 Retur	☐
Modul 5 Ungdomstid og familie	☐
Modul 6 Seksualitet og kropp	☐
Modul 7 Helse	☐
Modul 8 Samfunnsforhold - normer og verdier	☐
Modul 9 Konfliktforebygging og håndtering	☐
Modul 10 Barnekonvensjonen	☐

Kjære foreldre

UDI har laget et informasjonsprogram for barn og unge mellom 12 og 18 år som bor i asylmottak. Pedagog Omar Mekki, sosialantropolog Hanne Visdal-Johnsen og barnepsykolog Magne Raundalen har utarbeidet programmet i nært samarbeid med mottaksansatte og UDI. Programmet er lagt opp som et kurs, og alle som gjennomfører det vil få et viktig kursbevis.

Det er ikke lett å komme som asylsøker til et nytt land. Det største problemet i første fase er ofte usikkerheten omkring asylprosessen. Vil dere få opphold? Vi vet av erfaring at mange barn og unge i mottak er svært forvirret i denne perioden, og foreldrene har mange ganger nok med seg selv og egne problemer. Mange foreldre vet ikke hva de skal si til barna. En av grunnene til at vi har laget dette kurset er at vi ønsker å dempe denne usikkerheten.

En annen viktig grunn til at vi har laget informasjonsprogrammet, er at vi er pliktig etter de lover og regler som gjelder i Norge å informere barn og unge om forhold som har betydning for deres liv og helse. Vi kan rett og slett ikke la det være uten dermed å bryte norsk lov. De norske lovene om å informere og forberede barn i vanskelige situasjoner er blitt forsterket etter at Barnekonvensjonen ble innarbeidet i lovene våre. Barnekonvensjonen gjelder for alle verdens barn, men fortsatt varierer det meget fra land til land hvordan barns rettigheter blir tatt hensyn til i landenes lover. Norge har valgt å ta barn på alvor. Det vil si at vi ser på dem som individer som har egne rettigheter.

Det er de ansatte i mottaket som skal gjennomføre informasjonsprogrammet, og de vil noen ganger samarbeide med andre fagpersoner i kommunen hvor mottaket ligger. Det gjelder spesielt den delen av kurset som handler om helseopplysning til barn og unge. Jo eldre barna blir, desto større del av ansvaret for egen helse må de ta på egenhånd. Det gjelder både sunne livsvaner og kunnskap om hvor de kan få helsehjelp når de trenger det. Fortsatt er det selvsagt slik at det er dere foreldre som spiller den viktigste rollen i barnas liv.

Det er svært viktig for oss å få dere foreldre med på laget i gjennomføringen av dette viktige kurset. Mottaket vil derfor invitere dere til et eget møte for å informere om innholdet i informasjonsprogrammet. Vi ønsker også å diskutere hvordan dere kan bidra til at barna deres skal få et best mulig utbytte av opplegget. Hensikten med kurset er først og fremst at barna og de unge skal få en lettere inngang i det norske samfunnet og større

framgang i det nye landet de skal bli en del av. Vi har også lagt det opp slik at opplæringen kan være nyttig for de unge selv om familien må returnere til hjemlandet på grunn av avslag på oppholdstillatelse.

Innholdet i kurset er delt opp i ti moduler. Disse er velkomstinformasjon, asylprosessen, hjemlandsfokus, retur, ungdomstid og familie, seksualitet og kropp, helse, samfunnsforhold, konfliktforebygging og håndtering og barnekonvensjonen.

Velkommen til informasjonsmøte!

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

VELKOMMEN TIL INFORMASJONSPROGRAMMET **UNG I NORGE**

Over hele Norge arrangeres det kurs hver dag hele tiden, sommer som vinter. Mange går til og med på kurs i ferien. Noen går på kurs fordi de må, andre går på kurs fordi de vil det selv. Noen betaler mange penger for å komme på kurs, og noen kommer ikke med fordi det er så mange som har meldt seg på kurset før dem. Norge er et kursland. Og nå er det din tur. Dette informasjonsprogrammet er lagt opp som et kurs for deg mellom 12 og 18 år som er i mottak fordi du har kommet til Norge for å søke om beskyttelse hos oss, alene eller sammen med familien.

Selv om det er mange kurs for barn og unge også, er det mer vanlig at de går på skole, og det de gjør etter skolen kaller vi gjerne fritidstilbud. Det kan være musikkorps, fotballag, annen idrett, spilletimer for fiolin og piano, kurs i hundedressur og mange andre tilbud.

Det er to gode grunner til at vi har invitert deg på kurset. Den første og viktigste er at vi vil at du skal forstå mest mulig av det som skjer med deg og din familie i tiden i mottak. Vi vil gjerne at du skal føle deg velkommen hit, og at du skal få en god start på ditt opphold i Norge. Den andre gode grunnen er at vi i Norge har lover som sier at vi skal informere barn og unge om ting som angår dem. Selv om vi har plikt til å holde kurs for deg, gleder vi oss til å gjøre det. Det er fordi vi vet det er viktig. Det gjelder både dersom du får bli i Norge, eller dersom du må reise tilbake til ditt hjemland.

Norge er et fritt land og folk får lov til å si akkurat det de mener. Det er fritt fram for å kritisere regjeringens flyktning- og asylpolitikk. Og det er det mange som gjør. Noen roper høyt og sier at vi er altfor strenge, og at vi sender ut av landet barn og familier som er i stor nød. Andre skriver og roper ut at vi er alt for snille, at vi tar i mot for mange som egentlig ikke trenger beskyttelse (asyl,) og at vi klarer ikke å lage et godt liv for så mange som vi har gitt beskyttelse (asyl) til. Midt oppe i denne debatten har du kommet til Norge.

Enten du får en varig framtid med resten av din barndom, ungdomstid og senere ditt voksne liv i Norge, eller du må reise hjem eller videre til et annet land, er det vårt ønske at du skal få med deg så mye som mulig av kunnskap i den tiden du er hos oss. Det er målet med kurset vårt, og du er hjertelig velkommen som en viktig deltager. Uansett hvor i verden du kommer til å leve ditt liv, så er det du som er framtiden.

Innholdet i kurset er delt opp i ti deler. Disse er velkomstinformasjon, asylprosessen, hjemlandsfokus, retur, ungdomstid og familie, seksualitet og kropp, helse, samfunnsforhold, konfliktforebygging og håndtering og barnekonvensjonen.

Velkommen til kurs.

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

Velkommen til tolketjeneste

Vi ønsker deg velkommen som tolk til informasjonsprogrammet som vi har kalt UNG I NORGE. Undervisningsopplegget består av til sammen 10 moduler, og alle barn mellom 12 – 18 år som bor på asylmottak skal delta på kurset.

Formålet med UNG I NORGE er først og fremst at den unge som har kommet til oss skal lykkes best mulig som medlem av det norske fellesskapet.

Kurset skal også gi de unge en forståelse og realistisk fremstilling av prosessen fram mot opphold eller avslag. Informasjon om muligheter og rettigheter skal gi den unge håp og motivasjon for å skape en god framtid for seg selv gjennom utdanning og yrkesopplæring, venner og kameratskap, med best mulig støtte fra kontakt med egen familie og eget nettverk i Norge, enten de skal bli i landet eller ikke.

Vi ønsker å gi den unge noen knagger for bedre å forstå den norske ungdomskulturen, ikke minst for å være beredt til å møte den i en dialog med utgangspunkt i egne verdier og holdninger. Fremfor alt ønsker vi å gi dem kunnskap som kan verne dem mot å havne i miljøer med vold, rus og stoff.

De erfaringene de unge asylsøkerne gjør seg, og den opplæringen de får, skal komme dem til nytte uansett om de blir boende i Norge eller må flytte tilbake til sitt hjemland

Rammen rundt kurset er de løfter og rettigheter som er gitt den unge i Barnekonvensjon som er innlemmet i norsk lovgivning.

Kurset er delt inn i 10 ulike moduler:

- Modul 1 Velkomstfasen
- Modul 2 Ungdomsliv og Familie
- Modul 3 Asylprosessen
- Modul 4 Samfunnsforhold
- Modul 5 Hjemlandsfokus
- Modul 6 Retur
- Modul 7 Helse
- Modul 8 Seksualitet og kropp
- Modul 9 Konfliktforebygging og håndtering
- Modul 10 Barnekonvensjonen

Når det kommer til selve tolkningen på kursdagene er det viktig at du er bevisst din rolle som tolk. Tolken skal kun tolke det som blir sagt av kursholderen og av kursdeltakerne. Tolken skal ikke komme med egne meninger eller være deltaker i diskusjonene.

Dersom kursholderne sier noe som er uklart, eller som du ikke forstår, er det viktig at du ber om at det gjentas eller omformuleres. Det som misforstås kan ha stor betydning for deltakernes forståelse av kursholderens budskap. Det er viktig å finne riktige oversettelser for ord som *homofili*, og temaer som er lite snakket om på det språket du skal tolke. Hvis språket du tolker til mangler noen ord, kan man forklare hva det er og så si ordet på norsk og engelsk.

Ungdommene vil sitte inndelt etter språkgrupper. Dersom det er mer enn en språkgruppe, er det viktig at du tolker spørsmål og kommentarer som kommer fra den andre gruppen til din språkgruppe, slik at alle kan være delaktige i diskusjonen.

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

Til samarbeidspartnerne våre

Vi skriver til dere for å informere om at vi på mottaket nå gjennomfører et informasjonsprogram for barn og unge. Programmet er lagt opp som et kurs som vi har kalt "Ung i Norge". Det består av til sammen 10 moduler, og alle barn og unge mellom 12 – 18 år i asylmottak skal gjennomføre dette kurset.

Formålet med UNG I NORGE er først og fremst at den unge som har kommet til oss skal lykkes best mulig som medlem av det norske fellesskapet.

Kurset skal også gi de unge en forståelse og realistisk fremstilling av prosessen fram mot opphold eller avslag på søkanden om beskyttelse. Informasjon om muligheter og rettigheter skal gi den unge håp og motivasjon for å skape en god framtid for seg selv gjennom utdanning og yrkesopplæring, venner og kameratskap, med best mulig støtte fra kontakten med egen familie og eget nettverk i Norge, enten de skal bli i Norge eller ikke.

Vi ønsker å gi den unge noen knagger for bedre å forstå den norske ungdomskulturen, ikke minst for å være beredt til å møte den i en dialog med utgangspunkt i egne verdier og holdninger. Vi ønsker også å gi dem kunnskap som kan verne dem mot å havne i miljøer med vold, rus og stoff.

De erfaringene de unge asylsøkerne gjør seg, og den opplæringen de får, skal komme dem til nytte uansett om de blir boende i Norge eller må flytte tilbake til sitt hjemland

Rammen rundt kurset er de løfter og rettigheter som er gitt den unge i Barnekonvensjon som er innlemmet i norsk lovgivning som et styrende dokument.

Informasjonsprogrammet er delt opp i ti deler. Disse er velkomstinformasjon, asylprosessen, hjemlandsfokus, retur, ungdomstid og familie, seksualitet og kropp, helse, samfunnsforhold, konfliktforebygging og -håndtering og barnekonvensjonen. Til kursholder: Teksten nedenfor tilpasses hendelsens formål.

Vennlig hilsen
Utlendingsdirektoratet (UDI)

KURSBEVIS

For deltakelse på "Ung i Norge"

Det bekreftes herved at

.....

har deltatt på alle 10 moduler til kurset "Ung i Norge".

1. **Velkomstmodul**
2. **Asylprosessen**
3. **Hjemlandsfokus**
4. **Retur**
5. **Ungdomstid og familie**
6. **Seksualitet og kropp**
7. **Helse**
8. **Samfunnsforhold – normer og verdier**
9. **Konflikt forebygging og håndtering**
10. **Barnekonvensjonen**

Sted og dato:

.....

Mottaksleder

.....

Informasjonsansvarlig

Barnekonvensjonen FNs konvensjon om barnets rettigheter

- forkortet utgave

1. **ALDER 18 ÅR** Alle under 18 år er barn, dersom ikke en tidligere alder er lovfestet av staten.
2. **INGEN DISKRIMINERING** Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.
3. **TIL BARNETS BESTE** Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.
4. **STATENS ANSVAR** Det er statens ansvar å sette barnerettighetene ut i livet.
5. **FORELDREANSVARET** Staten skal respektere de rettigheter og plikter foreldrene og andre foresatte har for å gi barnet veiledning og støtte slik at barnet skal kunne hevde konvensjonens rettigheter.
6. **RETT TIL LIV** Staten plikter så langt som mulig å sørge for at barn overlever og får utvikle seg.
7. **NAVN OG STATSBOGERSKAP** Barnet har, umiddelbart etter fødselen, rett til navn og nasjonalitet, og så langt det er mulig, å kjenne til sine foreldre og få omsorg av dem.
8. **IDENTITET** Staten skal respektere barnets rett til å bevare sin identitet, herunder nasjonalitet, navn og familieforhold. Dersom et barn ulovlig blir fratatt slik identitet skal staten hurtig bistå med gjenopprettelse.
9. **HOLDE FAMILIEN SAMMEN** Barnet skal ikke adskilles fra sine foreldre mot sin vilje, unntatt når dette er nødvendig av hensyn til barnets beste.
10. **GJENFORENE FAMILIEN** Søknader om familiegjenforening over landegrensler skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til regelmessig kontakt med begge foreldre.
11. **ULOVLIG BORTFØRING OG TILBAKEHOLD** Staten skal bekjempe at barn blir tatt ulovlig ut av et land eller hindret fra å vende tilbake, og skal inngå avtaler med andre land for å få til dette.
12. **Å SI SIN MENING OG BLI HØRT** Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt.

13. **FÅ OG GI INFORMASJON** Barnet har rett til ytringsfrihet, til å søke, motta og spre informasjon og ideer av alle slag og på alle måter.
14. **TANKE-, SAMVITTIGHETS- OG RELIGIONSFRIHET** Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Staten skal respektere foreldrenes retter og plikter til å opplyse barnet om sine rettigheter i slike spørsmål.
15. **ORGANISASJONSFRIHET** Barnet har rett til organisasjons- og forsamlingsfrihet.
16. **RETT TIL PRIVATLIV** Barnet skal ikke utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, i familien, i hjemmet eller i korrespondansen sin. Det skal beskyttes mot ulovlig angrep mot ære og omdømme.
17. **MASSEMEDIA** Staten skal sikre barn tilgang til informasjon fra et mangfold av nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre informasjon som skaper forståelse, kunnskap sosiale ferdigheter og velvære, til å lage eget barnestoff, også for minoritetsbarn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.
18. **FORELDREANSVARET** Begge foreldrene har et hovedansvar for barnets omsorg og utvikling etter hva som er best for barnet. Staten skal gi støtte og sikre utvikling av institusjoner, tjenester og tiltak for omsorg for barn, herunder også tatt hensyn til utearbeidende foreldre.
19. **BESKYTTELSE MOT MISBRUK** Staten skal beskytte barnet mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner.
20. **BARN UTEN OMSORG FRA FAMILIEN** Barn som er uten familiemiljø, har særlig rett på beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig, ved egnet institusjon eller ved adopsjon.
21. **ADOPSJON** Nasjonal og internasjonal adopsjon skal bare finne sted i samsvar med loven, og skal være autorisert av myndighetene. Adopsjon utenlands skal ikke resultere i urettmessig økonomisk fortjeneste, og bør betraktes som et alternativ til omsorgstiltak i barnets opprinnelsesland.
22. **FLYKTNINGEBARN** Barn som søker flyktningsstatus eller som anses som flyktninger, skal få nødvendig vern og humanitær hjelp. Staten skal i samarbeid med internasjonale organer hjelpe et barn som er alene til å bli gjenforent med sine foreldre.
23. **FUNKSJONSHEMMEDE BARN** Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer dets verdighet, fremmer selvtillit, og letter barnets aktive deltakelse i samfunnet. Et funksjonshemmet barn har rett til særskilt omsorg. Barnet skal få undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter for å oppnå best mulig integrering og individuell utvikling. Staten skal samarbeide med andre land om dette, og ta spesielt hensyn til utviklingslandenes behov.
24. **HELSE** Barnet har rett til å få den best mulige medisinske behandling og hjelp til å

komme seg etter sykdom. Staten skal arbeide for å redusere spedbarns- og barnedødelighet, sikre at alle barn får nødvendig legehjelp, gi god helsemessig omsorg til mødre etter fødselen, bekjempe sykdom og gi orientering og utdanning om helse og riktig ernæring. Staten skal også avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

25. **BARN UNDER OFFENTLIG OMSORG** Barn plassert i omsorgstiltak utenfor familiemiljøet har krav på regelmessig vurdering av behandlingen og oppholdet der.
26. **SOSIALTJENESTER** Staten skal sikre at barnet får den sosiale hjelpen og den økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.
27. **LEVESTANDARD** Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de livsvilkårene som er nødvendig for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.
28. **UTDANNING** Barnet har rett til utdanning. Staten skal gjøre grunnskoleutdanningen gratis og obligatorisk og gjøre ulike former for videregående utdanning tilgjengelig for alle barn, og sette i verk tiltak for å redusere tallet på de som ikke fullfører skolegangen. Disiplin i skolen skal utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd. Staten skal også fremme internasjonalt samarbeid om utdanning, og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.
29. **MÅLET MED UTDANNING** Utdanningen skal fremme utvikling av barnets personlighet, og teoretiske og praktiske ferdigheter. Den skal skape respekt for menneskerettighetene og fremme holdninger om fred, toleranse, og vennskap mellom folk. Utdanningen skal skape respekt for naturen, og for barnets egen og andres kultur.
30. **MINORITETER OG URBEFOLKNING** Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, har rett til sammen med andre i sin gruppe, å nyte godt av sin kultur, religion og eget språk.
31. **LEK OG FRITID** Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.
32. **BARNEARBEID** Barnet har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- eller utviklingsmulighetene.
33. **NARKOTIKA** Barnet har rett til å bli beskyttet mot ulovlig bruk, omsetting og produksjon av narkotiske stoffer.
34. **SEKSUELL UTNYTTING** Barnet har rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnyttelse og misbruk. For å verne barn mot slik utnyttning skal staten sette i verk alle nødvendige tiltak, nasjonalt og internasjonalt.
35. **BORTFØRING, PROSTITUSJON OG SALG** Staten har plikt til å gjennomføre nasjonale og internasjonale tiltak for å hindre kidnapping, bortføring eller salg av barn til ethvert formål og i enhver form.
36. **ANNEN UTNYTTING** Staten har plikt til å beskytte barnet mot alle former for utnyttelse som er skadelig for barnets velferd.

37. **FENGSEL, DØDSSTRAFF OG TORTUR** Barn skal ikke utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Dødsstraff eller fengsel på livstid uten mulighet for løslatelse er ikke tillatt hvis forbrytelsen ble utført før fylte 18 år. Barn som er i fengsel, skal holdes atskilt fra voksne, om ikke det motsatte anses å være best for barnet. Fengsling skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Pågrepelse og fengsling skal skje på lovlig måte, og barnet har rett til juridisk og annen aktuell hjelp og til å få en rask og uavhengig overprøving av sin sak.
38. **BARN I KRIG** Staten skal sette i verk tiltak for å hindre at barn som ikke er fylt 15 år, tar direkte del i krigføring.
39. **REHABILITERING OG REINTEGRERING** Staten er forpliktet til å iverksette alle hensiktsmessige tiltak for å sikre rehabilitering og samfunnsmessig tilbakeføring av barn som er offer for misbruk, utnyttelse, forsømmelse, tortur, væpnede konflikter eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.
40. **BEHANDLING I SAKER OM STRAFF** Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger har rett til en behandling som sikrer verdighet og fremmer dets respekt for menneskerettighetene. Målet er at barnet finner en konstruktiv plass i samfunnet. Staten skal fastsette en kriminell lavalder. Det skal være mulighet til å få overprøvet en straffedom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis bistand av tolk hvis barnet ikke snakker det språket som blir brukt.
41. **NÅR ANDRE LOVER ER BEDRE** Hvis andre nasjonale eller internasjonale lover som staten har vedtatt, sikrer barnet bedre enn med denne konvensjonen, gjelder disse lovene, og ikke konvensjonen.
42. **KJENNSKAP TIL KONVENSJONEN SKAL SPRES** Staten er forpliktet til å gjøre konvensjonens innhold kjent for barn og voksne.

En plakat med kortversjon av FNs konvensjon om barnets rettigheter er utgitt av Barne- og familiedepartementet på norsk, engelsk, spansk, arabisk, serbokroatisk, urdu og vietnamesisk

Veiledningshefte i bruk av drama som metode

Landslaget Drama i Skolen (LDS) er en interesseorganisasjon som arbeider for å fremme drama som fag og metode i hele utdanningsløpet. Vi er glade for å ha blitt forespurt om å skrive om bruk av drama i asylmottak. I denne delen av heftet vil du finne en kort innføring i hva drama er og hvorfor drama egner seg som arbeidsform i denne sammenheng. I tillegg vil du få en beskrivelse av noen dramaøvelser som setter fokus på skapende læring og som gjør deltakerne aktive i selve læreprosessen. Det blir også presentert øvelser som kan egne seg både som oppvarmingsøvelser og bli-kjent-øvelser. Disse kan brukes både i tilknytning til selve kurset, men også som øvelser i arbeid med barna og de unge gjennom resten av året. Lykke til med å ta i bruk drama som metode i arbeid med asylsøkere!

Skribentene for LDS i dette dokumentet har vært:

Mette Bøe Lyngstad, høgskolelektor i drama, Høgskolen i Bergen

Berit Berge, lektor i drama, Fyllingsdalen videregående skole

HVA ER DRAMA OG HVORFOR BRUKE DRAMA!

I drama arbeider vi med spill og eller forberedelse av spillsituasjoner. Vi trer inn i en fiktiv verden for å utforske et tema fra flere sider. En fiktiv verden er en “late som om- verden” der vi forholder oss til fiksjonen på ulike måter; vi kan late som om vi er noen andre enn vi er, vi kan late som om vi er på et annet sted enn vi er og/eller vi kan late som om vi er i en annen tid enn vi er.

I drama er kroppen og stemmen våre viktigste instrument. Vi arbeider mye fysisk der alle deltakerne er aktive på gulvet samtidig, noe som metodene under vil beskrive. Det fysiske arbeidet uten ord står gjerne like sterkt som det verbale. I arbeid med internasjonale grupper kan deltakerne til tider arbeide på sitt eget morsmål. Utover det kan de gjerne utfordres til å

skape et fiktivt språk, også kalt *gibrish* eller *volapyk* (et tullespråk). I møte med asylsøkere fra ulike kulturer vil drama kunne tilføre ulike øvelser og metoder hvor gruppen kan frigjøre seg fra språklige barrierer.

Gjennom drama kan deltakerne få utforske ulike roller, i dette tilfellet for eksempel både det å være ung innvandrer i Norge og det å være norsk ungdom som skal møte asylsøkere.

Når en legger til rette for situasjoner som skal spilles ut, legger en vekt på at det er fiktive hendelser, og deltakerne får på den måten en beskyttelse ved at det ikke er de selv som deltar, men en fiktiv karakter eller rollefigur. På den måten oppleves situasjonene gjennom en ”stedfortreder” som kan ha en helt annen historie og erfaringsbakgrunn enn det en selv har. Da kan en hindre en for nær og privat tilnærming til tematikk som i utgangspunktet kanskje kan virke truende på personer som kan ha opplevd traumatiske og vanskelige forhold. Ved å gjemme seg bak en rolle, setter deltakerne selv grenser for egen involvering.

Når de involverte i dramaaktivitetene spiller et rollespill eller dramatiserer ulike situasjoner, er det klart at dette er en oppdiktet situasjon, der en har skapt en ramme for historien (fabel), og der personene (figurene) som deltar, er fiktive personer. Likevel vil deltakerne bruke sin egen erfaringsbakgrunn som bakteppe når situasjonene spilles ut.

Ved å legge historiene til en annen tid og et annet sted, altså distansere dem fra dagen i dag, gir en rom for fantasien, og det blir mulig å gi estetisk form til historier som er med på å skape felles opplevelser for de som deltar. Uavhengig av kulturell ballast kan fortellinger skapes der og da, alle kan være delaktige og kreative i denne prosessen. Ingenting er rett eller galt, det er gleden ved å skape som settes i fokus.

Når deltakerne prøver ut forskjellige roller får deltakerne større erfaringsgrunnlag og mulighet til å sette seg inn i andre menneskers tenkemåter og handlingsmønstre. På den måten kan også deltakerne gjennom drama få nye synspunkt på ulike tema og oppnå ny erkjennelse. Gjennom

det vi kaller dramaforløp¹, der hensikten er å utforske et tema fra ulike synsvinkler, er prosessen slik at en stanser opp underveis for å samtale både om det som har skjedd og om refleksjoner deltakerne har gjort seg. Dette skjer ute av rolle. Det kreves gjerne en erfaren dramapedagog for å kunne lede arbeidet på en god måte. Det vil likevel være en god hjelp for andre å orientere seg i all den litteratur som er skrevet om drama. (Se liste over anbefalt litteratur).

Virkemidler som kan brukes for å iscenesette og gi form til uttrykk er lyd, musikk, rytme og sang. I all drama er det viktig å skape en trygg atmosfære der alle deltakerne føler seg komfortable og kan "slippe seg selv". I leken er det lettere å flytte fokuset fra egoet til selve opplevelsen. Ulike leker egner seg for å skape latter, glede og fellesskap som er gode innfallsvinkler til læring.

DRAMAØVELSER

Oppvarmingsøvelser er viktig for å myke opp og varme opp deltakerne og deres instrument (kropp og stemme), for å samkjøre gruppen og for å skape engasjement. Under finner du noen enkle øvelser. Flere øvelser kan hentes fra litteraturen.

Oppvarmingsøvelser:

- **Fyll tomrommene:** Hele gruppen beveger seg samtidig rundt i rommet og skal sørge for at det ikke er noen tomme områder. Varier retning, tempo, gangelag, energi. Gi deltakerne gjerne et fiktivt rom for eksempel en flyplass, en handlegate i eget hjemland, en handlegate i Norge m.m. La deltakerne komme med egne ideer.
- **Bevegelse til musikk:** Deltakerne kan få tilnærme seg den norske kulturen ved å bevege seg og/eller danse til ulike norske musikkjangre. Deltakerne kan gjerne bevege seg i dunkel belysning til å begynne med, dersom en opplever at deltakerne er sjenerte. Gi deltakerne gjerne en fiktiv rolle og setting: Politikere på ball på slottet, siste

¹ Dramaforløp eller prosessdrama er dramaarbeid rundt et gitt materiale eller tema.

klassefest på studiet, norsk bryllup. Her vil deltakerne få forestille seg norske tradisjoner

- **JA-leken:** I denne øvelsen skal deltakerne være aktive på gulvet på ulike måter. Lederen stiller først spørsmål som for eksempel ”Skal vi sykle?”, så svarer deltakerne unisont og høyt: ”Ja”, og så begynner de å late som om de sykler. Dette gjør de helt frem til en av deltakerne kommer med nytt forslag. Læreren utfordrer gruppen til å komme med ulike ideer enten fra sitt eget hjemland og/eller ideer de har om nordmenns aktiviteter.
- **Pingvinen og pelikanen:** Alle er pingviner utenom en som er pelikan. Pelikanen skal fange alle pingvinene ved å pikke dem på ryggen. Pingvinen blir da straks tryllet om til en pelikan. Når alle er blitt pelikaner er leken slutt. Du kan også her snu på forholdet, alle er pelikaner utenom en som er pingvin.

Improvisasjonsøvelser:

Øvelsene som Keith Johnstone presenterer i sine bøker (se liste over anbefalt litteratur), er knyttet til drama og teater med den hensikt å trene aktører i å være spontane og lyttende. Gjennom å improvisere får en trening i å ta ting på sparket. I forkant av improvisasjonen kan deltakerne ta utgangspunkt i noen av grunnelementene i drama (figur, fabel, tid eller rom), som for eksempel *hvem* deltakerne er (figurer) og *hvor* de er (rom).

I denne kurs-sammenhengen kan en rekke av Johnstones øvelser benyttes både som oppvarming av deltakerne og som språktrening. Organiseringen av øvelsene kan gjøres slik at en først arbeider i par, deretter i større grupper. I starten av arbeidet kan det være lettere å bare forholde seg til ett menneske. Det oppleves ikke så truende som når en hel gruppe skal lytte til deg og iaktta deg.

Statusarbeid

I all form for drama og improvisasjonsarbeid står status sentralt. I teatral sammenheng handler status om noe annet enn den sosiale statusen i samfunnet som ofte knyttes opp mot hvem du er og hva du jobber med, eier eller har. Kort fortalt handler den teatrale status om hvordan du bruker kropp og stemme i rommet, spesielt i møte med andre figurer i spillsituasjoner. Enhver fiktiv figur har en grunnstatus når vedkommende står alene på scenen, og den kan være alt fra lavstatus (tar lite plass i rommet, lavmælt, små forsiktige bevegelser og unnvikende blikk eller blikk rettet mot bakken) til høystatus (tar stor plass i rommet, høymælt, store og bestemte bevegelser, direkte blikk). Det er likevel først i møte med en annen rollefigur en ser hvor høy eller lav status de ulike figurene har. En kan bevege seg opp og ned i status, nærmest som på en stige. Gjennom små status-spill kan en gjerne improvisere frem situasjoner hvor statusen til figurene endres. Prøv ut hva som skjer i en spillsituasjon hvis begge er lavstatus eller begge er høystatus. La figurene i en spillsituasjon veksle på å være lavstatus/høystatus og få prøve underveis at de bytter status. Se eksemplene under som en inspirasjon for å prøve ut og/eller lage nye spill som passer med asylsøkernes situasjon.

I klasserommet:

- Møte mellom ungdom og lærer. Læreren har høystatus og prøver å sette på plass den kjepphøye eleven, men idet han sier han blir utestengt fra skolen, snur situasjonen.
- I en lærer/elevsamtale mener både lærer og elev at de selv har rett i en konfliktsituasjon. Ingen vil gi seg.

I friminuttet:

- Den tøffeste gutten på skolen prøver å tøffe seg mot skolens nerd. Tøffingen har høystatus og rakker ned på den andre, men etterhvert klarer nerden å sette på plass tøffingen ved å iredtesette tøffingen på tema han røper han ikke kan, men som alle andre kan.

Vedlegg 9

- To beskjedne elever prøver å snakke sammen
- En ny elev tar kontakt med den stilleste gutten i skolegården for å be om hjelp. Begge vokser på dette møtet!
- Skolens kjekkas prøver å sjekke opp den tøffeste jenta, lykkes han?

Hos tannlegen:

- En klient som er livredd for å gå til tannlegen møter opp hos en tannlege som irriterer seg over redde klienter. Spill situasjonen, men si på forhånd at etter en stund vil du gi et tegn og da må noe skje som endrer deres status.
- En klient som elsker å gå til tannlegen går til en helt fersk og utrygg tannlege.
- En redd klient møter en nervøs tannlege som er redd for å miste autorisasjonen.

Improvisasjon med ord:

La deltakerne kommunisere på gibrish. De må prøve å gjøre seg forstått ved hjelp av kroppsspråk og mimikk. Hvis det er vanskelig for deltakerne å finne på et tulespråk, kan lederne skrive ulike setninger på kort. Lederen eller deltakerne foreslår et sted deltakerne møtes. Den ene er på stedet og den andre kommer til. Den som tar i mot leser opp fra kortet: prebel ert oto ti og den andre må svare med teksten fra sitt kort: noka loto il. Den første leser opp fra et nytt kort: pasoto lan kisto, osv. Historien (fabelen) utvikler seg til tross for at deltakerne ikke forstår språket.

- Sitt sammen i par og improviser frem en historie. En starter med å si ett ord, den andre fortsetter med et nytt ord, den første med enda ett osv. Slik utvikler historien seg. Det er meningen at det skal fortelles flytende uten å planlegge for mye i forkant. Situasjon: På disco: Det er høy musikk og lite høres, improviser frem et møte hvor deltakerne sier kun et ord hver om gangen. (Gjerne verb med en oppfordring om å gjøre tingene: Danse? Drikke?)

- Lage en samtale mellom to, der hver setning kun skal inneholde tre ord. Situasjon: På bussen: Første møte mellom en nordmann og en innvandrer. Improviser frem denne samtalen hvor hver setning kun skal ha tre ord.
- Fortelle en historie sammen der en bygger opp historien ved å fortelle en setning hver etter tur. Situasjon: Venninnetreffet: To venninner skal viderefortelle en opplevelse de hadde: De forteller en setning hver.

Etter hvert kan en inkludere hele gruppen i historiefortellingen. La deltakerne sitte i en sirkel, det er en fin måte å samle deltakerne på fordi det skaper et annet samhold enn om en sitter i klasseromsoppsett. Bygge opp på samme måte som når en arbeider parvis.

Vurderingsøvelser:

Hensikten med vurderingsøvelser er at deltakerne på en aktiv måte skal ta stilling til ulike tema og/eller påstander som kommer opp. I denne fasen er deltakerne vanligvis ikke i rolle. Katrin Byréus presenterer i sin bok ” Du har hovedrollen i ditt liv...” (Se anbefalt litteratur) flere ulike former for vurderingsøvelser. Vi har erfaring med flere av disse, og vil understreke at de ulike øvelsene kan supplere hverandre. Vurderingsøvelser kan gjerne brukes i innledningen til arbeid med et nytt tema.

- **Ringøvelser:** Gruppen sitter på stoler i en ring. Lederen presenterer øvelsen og sier at det nå vil komme ulike påstander de skal forholde seg til ved å gjøre ulike aktiviteter. Er de enige bytter de plass, er de uenige blir de sittende, og er de usikre reiser de seg opp og står ved stolen. Etterhvert kan deltakerne gjerne også komme med påstander som gruppen skal forholde seg til.

- **Rekkeøvelser:** Gruppen samles i den ene enden av rommet, og lederen presenterer den nye formen som måler som et barometer. Idet hun kommer med en påstand vil barometeret vise at i den ene enden er en helt enig, og i den motsatte enden er en helt uenig. Det er også mulig å legge ut 6 tall på dette barometeret og la deltakerne kunne stille seg opp ved det tallet de mener passer best. 6-tallet er for eksempel helt enig, mens 1-tallet er helt uenig. Deltakerne skal ikke snakke sammen før de plasserer seg, men de skal få snakke med dem ved siden av seg etterhvert om hvorfor de står akkurat der de står. Etter at de har gjort dette en kort stund presenterer de i plenum noen av tankene som de har diskutert. Så er det tid for at deltakerne kan få bytte plass dersom de andres påstander har overbevist dem om at de bør flytte seg opp eller ned på barometeret.

4-hjørner øvelser: Lederen kommer først med et spørsmål eller en påstand, for så å gi fire svaralternativ. Det vil si at tre av hjørnene har et klart svar, mens det fjerde hjørnet er et åpent hjørne. Her går de av deltakerne som har andre svar som de mener passer dem bedre enn de tre første hjørnene. Etter at deltakerne har plassert seg, diskuterer de sammen med de andre i sitt hjørne hvorfor de står der de står, for så etter en stund å presentere de påstandene de har i plenum, og igjen la deltakerne få mulighet til å bytte plass om det er ønskelig. Et eksempel på en hjørneøvelse kan være:

Påstand: *Den største utfordringen med å snakke med norske ungdommer er:*

1. *hjørne: Å starte en samtale*
2. *hjørne: Å opprettholde en samtale*
3. *hjørne: Å avslutte en samtale*
4. *hjørne: Åpent hjørne. Deltakerne kommer med egne forslag*

Dramametoder som kan fungere alene eller i et større dramaforløp

Kollektiv tegning: Læreren leder denne øvelsen hvor en på en tavle eller på et stort ark skal skape en tegning i fellesskap av f.eks et sted, en bygning, et landskap, et rom osv. Enten kan læreren tegne mens deltakerne kommer med forslag, eller så kan deltakerne utfordres til å tegne etter tur. Denne øvelsen fungerer fint som idestorm på et nytt tema.

Skrive i rolle: Deltakerne skal tilnærme seg et tema ved å skrive i rolle. De kan skrive for eksempel brev, dagbok, dikt eller novelle. Deltagerne kan gjerne deles i mindre grupper og få hvert sitt perspektiv, som for eksempel om en har laget en scene mellom en ungdom og en lærer, kan en del av gruppen skrive i rolle som læreren, og den andre delen av gruppen i rolle som eleven. Deltakerne kan gjerne lese opp sin fortelling i rolle. Det er også fint å gi rom til ettertanke etter hver opplesning, ved å spille noe instrumental musikk mellom opplesningene.

Rolle på vegg; I denne øvelsen plasseres en av deltakerne liggende på et stort stykke papir (gjerner fra en papirrull), mens en annen i gruppen skal tegne omrisset rundt vedkommende. Bildet som da fremstår er utgangspunktet for denne øvelsen, hvor en skal bli bedre kjent med en rollefigur eller en karakter: Det vi *vet* om vedkommende skriver vi inni figuren, det som vi er usikre på, men som vi antar, skriver vi utenfor. Gruppen får så videre i oppgave å finne ut mer om de setningene vi skrev utenfor figuren, og etter hvert som vi finner svar på dem, flytter vi setningene fra utsiden til innsiden av figuren.

Tankekorridor: Deltakerne står på to rekker mot hverandre, som veggene i en korridor. Rollefigurene en vil utforske tankene til går så sakte gjennom korridoren. Idet hun/han passerer den enkelte deltaker skal de som står som veggene si tanker de tror rollefiguren kan ha inni hodet sitt. Her er en ikke på jakt etter å finne noen sannheter, men derimot å åpne opp for ulike tanker og tolkninger. Rollefiguren som går gjennom korridoren skal ikke respondere på deltakernes innspill, men feste blikket i enden av korridoren mens han går gjennom den. Et eksempel denne øvelsen gjerne kan brukes til er: Før eller etter et møte mellom en norsk ungdom og en asylsøker: Hva tenkte hver av dem før eller etter dette møtet.

Bygge opp en rollefigur: En kan bygge opp en rollefigur av en norsk person ved å dikte opp noen fakta rundt vedkommende: Navn, yrke, sivil status, interesser, bosted osv. I par kan deltakerne så intervju hverandre. Den som blir intervjuet svarer i rolle. Den som intervjuer kan gjerne i etterkant presentere sitt intervjuobjekt i plenum. Etter at bakgrunnen til den

enkelte er bygget opp, kan en begynne med å utforske den enkeltes kroppsholdning, måter å gå på, stemme osv. Denne form for karakterbygging kan gjerne gjøres i plenum ledet av læreren. Det pleier å skape mye latter og glede. Utgangspunktet kan gjerne være noen fotografier, eller tekstutdrag som gir oss noen innspill til en karakter.

Tablå-arbeid: En kan lage stillbilde av en situasjon ved å fryse et øyeblikk eller en hendelse for å studere den nærmere. Når flere enn en person stiller seg i et slik stillbilde samtidig, kalles det et tablå. Det finnes utallige måter å gi liv til tablået på:

- *Tanketapping:* Idet deltakerne i et bilde får et klapp på skulderen skal det si sin rollefigurs tanke høyt.
- *Dublering:* Deltakerne i gruppen som studerer tablået skal nå få mulighet til å gå inn i bildet for å stille seg bak en av rollefigurene og si de tankene de tror rollefiguren kan ha i hodet sitt.
- *Si replikk:* Rollefigurene kan etter tur si sin rollefigurs replikk, gjerne også her på signal fra lederen ved at hun gir et klapp på skulderen til rollefiguren.
- *Intervjue rollefigurene:* En av figurene kan hentes ut av bildet og intervjues i plenum og/eller gruppen kan etter tur gå inn i tablået for å intervjue flere av dem samtidig.
- *Dynamisering:* Den enkelte rollefigur i bildet kan legge til en bevegelse eller en lyd som er med på å forsterke tablået.

Elementer av bildeteater

Den brasilianske teaterpedagogen Augusto Boal (1931- 2007) har skapt *De undertryktes*

teater, som består av ulike teaterformer en kan ta i bruk for å utforske konflikter og problem på det personlige, yrkesmessige eller samfunnsmessige plan. Arne Engelstads bok: *De undertryktes teater: Når tilskueren blir deltaker*, er en enkel og god innføringsbok i Augusto Boals metoder og praksis. Bildeteater er gjerne den enkleste av hans teaterformer. I bildeteater skal deltakerne i fellesskap komme frem til et tablå som viser en undertrykt situasjon. All forhandling foregår uten ord, gjennom at den enkelte trer frem og endrer på positurene i bildet. Når ingen endringer kommer opp lenger, kan en gjerne si at gruppen har funnet frem til sitt kollektive bilde. Dette bildet kan de forsterke ved å vise undertrykkelsen så tydelig og sterk som mulig. De kan gi liv til bildet på ulike måter for eksempel gjennom tanketapping, dublering, dynamisering og intervju av rollefigur. Etter at en har fått jobbet en stund med det kollektive undertrykte bildet, får en av deltakerne i oppdrag å lage et idealbilde. Ut fra dette forslaget arbeider hele gruppen i plenum med å forhandle seg frem til det endelige kollektive idealbildet. Så er det tid for å jobbe med endringsmulighetene fra det kollektive undertrykte bildet til det kollektive idealbildet. Læreren ber derfor de som står i tablået stille seg tilbake til det kollektive undertrykte bildet, og så skal deltakerne flytte dem steg for steg frem til det endelige kollektive idealbilde. I bildeteater jakes det på ingen måte etter ett rett svar. Det finnes ingen fasit, men det er om å gjøre å utforske ulike handlingsalternativ.

Lærer- i -rolle: Lederen kan gjerne gå inn i rolle i sitt drama-arbeid for å presentere et problem som deltakerne i spillet skal være med å løse. På denne måten kan læreren styre spillet i ulike retninger. Ett eksempel på en lærer-i-rolle-figur kan være at læreren opptrer som leder av et asylmottak. Han/hun presenterer en sak for sine kolleger. Denne saken rommer en konflikt. I dette eksempelet kan det være at det har oppstått en mobbesituasjon, mot en av de nye asylsøkerne. Hva skal de gjøre? Deltakerne i spillet kan gjerne tildeles ekspert-roller. I dette eksempelet som kolleger av lederen for mottaket.

Kilder og anbefalt litteratur:

Boal, Augusto: *SPIL! Øvelser og lege for skuespillere og medspillere*. Teaterforlaget DRAMA, Gråsten 1995.

Byréus, Katrin: *Du har huvudrollen i ditt liv: Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring*, 2. opplag. Liber, Stockholm 2003.

Eskildsen, Hilde og Benedicte Hambro. 2. utgave. Ganesa forlag, Tårnåsen 2005.

Engelstad, Arne: *De undertryktes teater. Augusto Boals metoder og praksis*. 2. utgave, Cappelen Akademiske forlag, Oslo 2001.

Heggstad, Kari: *7 veier til drama: grunnbok i dramapedagogikk for lærere i barnehage og småskole*. Fagbokforlaget, Bergen 2003.

Johnstone, Keith : *Improvisation og teater*. Hans Reitzels Forlag, København 1987.

Johnstone, Keith: *Improvisasjon og teatersport*. Teaterforlaget Drama, Gråsten 1997.

Sæbø, Aug Berggraf: *Drama- et kunstfag*. Tano - Aschehoug, Oslo 1998.

Nettsider:

www.dramaiskolen.no

www.dramanett.no

www.dramanetwork.eu

Rollespill som metode

Rollespill kan være en god metode å bruke når man skal øve seg på en sosial situasjon eller skal øve seg på å sette seg inn i en annen persons situasjon. Rollespill samler fokus, setter ofte i gang følelser hos deltakerne og gir alle i gruppen et felles utgangspunkt for samtale etterpå. Et rollespill er en situasjons – illustrasjon, som kan brukes som utgangspunkt for en diskusjon, eller man kan eksperimentere i spillet for å løse noen problematiske situasjoner. I spillet er man ikke opptatt av deltakernes ”skuespillerprestasjoner”, men av hvilke løsninger de velger.

Denne teknikken har faste rammer, og innebærer ikke noen form for visning. I rollespill fungerer det bra å bruke rollekort. Deltakerne i rollespillet får et rollekort med opplysninger om deres rolle, og de får vite hva slags situasjon de skal spille. Ut i fra dette improviserer deltakerne frem rollespillet. De er på den måten karakterer i fortellingen samtidig som de er med på å skape den. Det er ikke noe publikum som ser spillet utenfra. Alle er deltakere. Mens deltakerne kan på samme tid være tilskuere til medspillerne - såvel som til sitt eget spill. I tillegg kommer den fortellingen som skapes i hodet på den enkelte spiller. Alt spillet er altså ikke synlig.

I samtalen etterpå kan dette være noen aktuelle spørsmål å starte med: Hvordan ble din rolle oppfattet av resten av gruppen? Hvordan var det for deg å være den rollen, hva tenkte du underveis?

Rollespill om å få venner på ny skole

Informasjon til spilleleder/kursholder

Dette er et forslag til fremgangsmåte. Rollekortene og begynnelsen av rollespillet er eksempler du kan ta utgangspunkt i. Tilpass rollekortene ut fra deltakernes alder, antall deltakere og la den som spiller den nye eleven i klassen ha samme livssituasjon som deltakerne (asylmottak/ EMA-mottak). Rollekortene skrives ut på papir/kort. Dersom dere har med en tolk/er, avtaler dere på forhånd hvordan tolken/e best mulig kan tolke i rollespillet.

Fortell deltakerne at de skal spille et rollespill om en gutt som skal begynne på en ny skole. Hvordan kan han få venner i den nye klassen? En skal være den nye gutten i klassen, de andre skal være elever i klassen. Deltakerne skal få hvert sitt rollekort. På rollekortet står det litt om hvem de skal være i rollespillet, de skal selv finne på mer om personen og hva de skal si og gjøre når de spiller rollespillet. De skal ikke vise rollekortet sitt til de andre, det er ”hemmelig” hva som står på dem. Gi noen eksempler, f.eks: På et rollekort står det at en gutt snakker høyt og fort, da må den som spiller ham gjøre det i rollespillet. - På et rollekort står det at en gutt er forelsket i en jente, da må han tenke på hvordan vi kanskje kan se det i rollespillet..uten at han sier at han er det.

- Sammen med deltakerne gjør du om rommet til å ligne et klasserom.
- deltakerne setter seg på hver sin pult, og får utlevert hvert sitt rollekort og en klistrelapp med navnet til rollefiguren. Når du er sikker på at alle har forstått det som står på rollekortene, kan dere gå videre.
- Deltakerne fester navnelappene på seg selv, og så tar dere en kort presentasjonsrunde der de sier hvem de skal spille i rollespillet (kun navnet).
- Repeter gjerne forklaringen om at de selv skal finne på hva de skal si og gjøre når spillet går i gang. Forklar at du skal være læreren helt i begynnelsen av rollespillet, men at når de spiller at det er friminutt skal ikke læreren være der. Da skal du være deg selv igjen, og er i rommet for å observere. Fortell at Hakim er den nye gutten i klassen. Han som skal være Hakim skal nå stille seg utenfor "døren" til klasserommet, og komme inn når læreren (du) gir signal til ham. De som skal være elvene i klassen setter seg ved pultene. Forklar at dere skal begynne spillet når du klapper i hendene, og at de skal avslutte når du klapper i hendene og sier "stopp!"
- Du klapper i hendene og går i rolle som lærer. Forslag: Det er på slutten av en norsktime, snart storefri. Læreren forteller at de skal få en ny gutt i klassen i dag, han heter Hakim og kommer fra Afghanistan. Han kommer snart. Læreren går bort til Kristina og Elisabeth, og ber dem i all fortrolighet om å ta godt vare på den nye gutten som kommer til klassen. Han kommer fra Afghanistan og har ingen venner på skolen. Læreren går for å hente Hakim, presenterer ham for klassen, viser hvilken pult han kan sitte på, og sier at de snakkes etter friminuttet. Erklær at det er friminutt, og forlat klasserommet. Deltakerne spiller hva som skjer i friminuttet.
- Dersom rollespillet ikke skulle komme i gang, eller du vurderer at det er behov for det underveis, kan du lage et lite brudd i rollespillet med denne teknikken: Frys! Deltakerne stopper opp der de er i spillet. Forklar at de skal si høyt hva den de spiller tenker når de får et klapp på skulderen av deg. Etter bruddet setter du spillet i gang igjen.
- Etter rollespillet leder du en samtale om hva deltakerne opplevde i rollespillet, hvor dere reflekterer rundt det som skjedde.

Rollekort-eksempler Hakim

14 år. Ny gutt i klassen. Fra Afghanistan. Du kom som flyktning til Norge for ett år siden. Du bor på asylmottak sammen med mor, far og tre søstre. Du har gått 9 måneder i innføringsklasse. Du forstår ikke norsk så veldig godt, men later som du forstår for å være høflig.

eller Hakim

14 år. Ny gutt i klassen. Fra Afghanistan. Du kom som enslig flyktning til Norge for ett år siden. Du har en bror som flyktet til Italia. Du bor på Em- tiltak. Du har gått 9 måneder i innføringsklasse. Du forstår ikke norsk så veldig godt, men later som du forstår for å være høflig.

Kristina

14 år. Du vil gjerne bli kjent med de nye som begynner i klassen, og spør alltid om de vil bli med å finne på ting.

Elisabeth

14 år. Du har prøvd å bli venn med de nye på skolen som kommer fra andre land, men synes det er vanskelig. De snakker ofte mest med alle i klassen den første dagen, men etter tre dager vil de bare være sammen med folk fra andre land enn Norge. Da blir du lei deg. Du er forelsket i Ali, men vet ikke hvordan du skal bli bedre kjent med han.

Jill

14 år. Du har prøvd å bli venn med Nadja. Du føler deg litt ensom og synes Nadja er så pen og kul. Du prøver ofte å få kontakt med Nadja selv om det er vanskelig.

Nadja

14 år. Du er irakisk kurder. Du kom som enslig flyktning til Norge for snart to år siden. Du begynte i klassen for ett år siden. Du bor i EM- tiltak. Du synes det er litt flaut og vil ikke at folk skal bli med deg hjem. Du tenker mye på hjemlandet. Du vet at du kanskje får avslag på søknaden om opphold. Du tenker så mye på dette at du ikke alltid klarer å konsentrere deg om det som skjer.

Ali

14 år. Du har bodd i Norge hele livet. Foreldrene dine kom til Norge fra Pakistan for 25 år siden. Du er forelsket i Jill, men vet at familien din ikke vil like det hvis du blir kjæreste med henne.

Joakim

14 år. Flere elever i klassen din snakker ikke så bra norsk. Du blir flau når de ikke forstår hva du sier. Da snakker du ekstra høyt for at de skal forstå det. Du snakker alltid fort, du synes det er flaut å snakke sakte.

Rollespill om en klassefest

Informasjon til spilleleder/kursholder:

Dette er et forslag til fremgangsmåte. Rollekortene er eksempler du kan ta utgangspunkt i. Tilpass rollekortene ut fra deltakernes alder og antall deltakere. Rollekortene skrives ut på papir/kort. Dersom dere har med en tolk/er, avtaler dere på forhånd hvordan tolken/e best mulig kan tolke i rollespillet.

- Fortell deltakerne at de skal spille et rollespill om en klassefest. Festen er hjemme hos Sandra. Deltakerne skal få hvert sitt rollekort. På rollekortet står det litt om hvem de skal være i rollespillet, de skal selv finne på mer om personen og hva de skal gjøre når de spiller. De skal ikke vise rollekortet sitt til de andre, det er "hemmelig" hva som står på dem. Gi noen eksempler, f.eks: - På et rollekort står det at en jente liker å danse, da ser vi kanskje at hun danser i rollespillet. - På et rollekort står det at en gutt er forelsket i en jente, da må han tenke på hvordan vi kan se det i rollespillet. Snakker han med henne han er forelsket i?
- Sammen med deltakerne gjør du om rommet til å ligne stua i huset til Sandra.
- Deltakerne setter seg et sted i "stua til Sandra", og får utlevert hvert sitt rollekort og en klistrelapp med navnet til rollefiguren. Når du er sikker på at alle har forstått det som står på rollekortene, kan dere gå videre.
- Deltakerne fester navnelappene på seg selv, og så tar dere en kort presentasjonsrunde der de sier hvem de skal spille i rollespillet (kun navnet).
- Forklar at du ikke skal spille en rolle, men være i rommet for å observere. Repeter gjerne forklaringen om at de selv skal finne på hva de skal si og gjøre når rollespillet går i gang. Forklar at de skal begynne rollespillet når du klapper i hendene, og at de skal avslutte når du klapper i hendene og sier "stopp!"
- Dersom rollespillet ikke skulle komme i gang, eller du vurderer at det er behov for det underveis, kan du lage et lite brudd i rollespillet med denne teknikken: Frys! Deltakerne stopper opp der de er i spillet. Forklar at de skal si høyt hva den de spiller tenker når de får et klapp på skulderen av kursholder. Etter bruddet setter du spillet i gang igjen.
- Etter rollespillet leder du en samtale om hva deltakerne opplevde i rollespillet, hvor dere reflekterer rundt det som skjedde.

Rollekort-eksempler Amanda

17 år. Du er skikkelig gira på fest. Du har tenkt å drikke deg full for første gang. Du har fått en venn til å kjøpe en flaske Absolutt Sitron (Vodka) til deg. Du er glad i å danse! Du er forelsket i Abdullah. Du vil dele din vodka med alle!

Sandra

17 år. Du skal ha "hjemme- alene- fest" for første gang. Du er litt stressa. Du er redd for at noe kan bli ødelagt og at naboene skal klage på bråk. Du har kjøpt fire halvliterer med øl som du skal drikke på festen.

Jacob

17 år. Du har fått med deg en flaske vin fra foreldrene dine så du ikke skal drikke hjemmebrent. Du er skikkelig klar for en fest. Abdullah og du er gode venner.

Jeppe

17 år. Du gleder deg til fest, særlig fordi du er så sinnsykt forelsket i Sandra. Du har ikke tenkt å drikke, siden du blir kvalm av lukten av alkohol. Moren din er alkoholiker, så du har sett hvordan det kan gå.

Vegard

17 år. Du er veldig sjenert og forelsket i Sandra. Du har tatt med deg mange flasker øl. Du har tenkt å drikke deg til mot for å fortelle Sandra hva du føler. Du spør de andre på festen om de vil ha øl.

Yasmin

17 år. Du gleder deg til fest. Du gleder deg til å danse! Du føler deg både norsk og pakistansk. Foreldrene dine kom til Norge for 24 år siden. I familien din er det ingen som drikker alkohol.

Abdullah

17 år. Du er hemmelig forelsket i Amanda. Du kom som flyktning til Norge for to år siden. Du bor på asylmottak sammen med mor og en yngre bror. Du liker deg veldig godt i klassen din. Jacob og du er gode venner. Du er troende muslim.

Rollespillene er laget av dramapedagogene Kari Strand og Siv Mælen Strømmen.

Presentasjon av dilemma til hver modul i programmet

Modul 1

VELKOMSTMODUL

To gutter på 15 og 16 år har fått god kontakt fordi foreldrene har flyktet fra samme land. Den ene heter Asif og den andre heter Akmed. Asif har vært her lenge, og de har fått mange avslag og venter på svaret på siste søknad til Utlendingsnemnda. Asif er fortvilet og betror seg til Akmed at han har hatt selvmordstanker dersom de får det siste avslaget. Asif har ikke sagt til Akmed at han ikke må si det til noen, han har bare sagt at dette sier jeg bare til deg. Den natten får ikke Akmed sove fordi han bare tenker på at han må si det til de voksne. Samtidig tenker han at Asif kan bli enda tristere, og da kan det i alle fall hende.

Hvilke råd ville du gitt til Akmed?

Modul 2

ASYLPROSESSEN

To gutter på 14 år fra samme land som kom samtidig til Norge snakker sammen om at foreldrene har sagt at de måtte flykte uten pass og andre dokumenter. Begge vet at de har ødelagt og kastet dem. De har aldri sagt til foreldrene at de vet dette, men begge vil gjerne ha en forklaring. Den ene tror det går an å snakke med foreldrene om dette, den andre sier at det er best å la det være.

Hva ville du gjort i denne situasjonen?

Modul 3

HJEMLANDSFOKUS

To søsken på 13 og 15 år, en gutt og en jente, lengter veldig ofte til hjemlandet, til venner, besteforeldre og andre slektninger, til skolen og til det å bo på gård med dyr. Nå synes de alt er trist på mottaket. De synes det er trist at de ikke kan snakke om at de lengter tilbake og om de gode minnene de har fordi mamma og pappa bare snakker til alle om det forferdelig og farlige ved å bo i hjemlandet.

Familien blir enig om at de skal si til de der hjemme at de alle har det bra, selv om det ikke er sant.

Kan vi si noe som ikke er sant når det er fordi vi ikke vil at de skal bli lei seg og få bekymringer for oss?

Modul 4

RETUR

En ny jente på 15 har fått en venninne på samme alder. Hun har bodd i mottaket i over ett år og gråter mye fordi de har fått avslag. Jenta på 15 år som heter Amira gråter mye fordi hun lengter hjem. Hun ville aldri at foreldrene skulle flytte, men hun kunne ikke bli igjen i hjemlandet. Hun har lyst til å si til venninnen at hun misunner henne, men det tør hun ikke.

Hvilke råd vil du gi til denne jenta?

Modul 5

UNGDOMSTID OG FAMILIE

To jenter på 16 som begge kan godt norsk snakker sammen i all hemmelighet om at de har fått prevensjonsundervisning på skolen. De har også en norsk venninne som har betrodd dem at hun bruker p-pillen fordi hun har en kjæreste som har sex med. Det de snakker om er at de er redde for at foreldrene skal få vite dette for da tror de at de aldri får gå ut å være med på ting med klassen og med norske venner. Den ene sier: Men når foreldrene våre absolutt vil at vi skal få opphold her, må de jo tåle sannheter om dette landet. Den andre tror ikke det.

Hva tror du?

En 12-årig gutt får ganske kraftig juling av sin far. Faren bruker lærbelte og det blir røde striper på baken og oppetter ryggen. Gymlæreren hans sa at det var forbudt å slå barn i Norge, og så spurte han gutten om han ble slått. Det våget han ikke å si, men nå lurte han likevel fordi faren har begynt å slå enda hardere.

Hvilke råd vil du gi denne gutten?

Modul 6

SEKSUALITET OG KROPP

En jente på 17 har vært sammen med en gutt. De har ikke ligget med hverandre helt på ordentlig, men de har vært nakne sammen og berørt hverandre på alle måter. Nå lurte hun på om hun kan snakke med helsesøster fordi hun tror hun har fått en kjønnssykdom som det går an å få behandling for. Men hun snakker bare med en norsk venninne fordi hun tror helsesøster kommer til å innkalle foreldrene hennes. Hun bestemmer seg for å se om det går over av seg selv. Hun er ikke sammen med den gutten lengre.

Hva ville du ha gjort?

Modul 7

HELSE

To jenter på 15 år har lært mye om sunn og usunn mat på skolen i de timene som heter mat og helse. De snakker sammen om all den usunne maten de får hjemme, men de vet at mamma kan bli veldig lei seg og pappa veldig sint dersom de klager på maten. Aller verst blir det dersom de forlanger å få norsk mat. Den ene sier: men vi kan jo ikke finne oss i det, det er jo vår kropp. Den andre sier: jeg tror det er best å vente til vi får ansvaret for å lage vår egen mat.

Hvilke råd ville du gitt til de to jentene?

Modul 8

SAMFUNNSFORHOLD – NORMER OG VERDIER

To søsken, en jente og en gutt, snakker sammen om likestilling i Norge. Hun sier at hun vil leve slik de gjør her, og oppdra barna sine til å bli norske. Han sier at han aldri kommet til å la døtrene sine få den frihet norske jenter har. Da vil han heller flytte hjem igjen. Hun sier at han er gal som vil fortsette å leve i steinalderen. Han sier at hun har mistet all moral.

Hvem holder du med og hvorfor?

Modull 9

KONFLIKTFOREBYGGING OG HÅNDTERING

To gutter på 16 år snakker om hevn. En gutt på skolen har sagt stygge ting både om hjemlandet deres, om at foreldrene er terrorister og støtter BinLaden og at mennene i landet deres har konene som slaver. Dette var så ærekrenkende at de snakker om å ta hevn. Enten ved å skremme ham skikkelig, eller rett og slett banke ham opp. Den ene mener at de mister all respekt dersom de ikke gjør det. Den andre mener de bør følge norske regler og snakke med læreren om det. De diskuterer også om de skal snakke om det til frdrene sine, men de er ikke enige om det heller.

Hva ville du gjort i en slik situasjon?

Modul 10

BARNEKONVENSJONEN

To jenter som begge kan engelsk snakker med hverandre om Barnekonvensjonen. De synes det er veldig interessant det de har lært om at barns meninger skal bli hørt, at barn har ytringsfrihet sånn som voksne og at barnerettigheter skal gå foran voksenrettigheter. De er 16 år gamle og fra hvert sitt land. Det de snakker om er at foreldrene deres ikke liker alt snakket om barnekonvensjonen fordi de mener at barn skal være lydige og foreldrene skal bestemme alt. Den ene av jentene mener at de skal snakke mye om det selv om foreldrene blir sure, den andre tror ikke det er lurt i det hele tatt.

Hva mener du om dette?

Metodebeskrivelser

A) Påstander

Finn myter og sannheter (påstander) om et tema. La de unge sitte i grupper på maks 5 personer. Gi dem 5-10 minutter på å svare på spørsmålene på et ark. Når de er ferdige legges arket med svarene bort. Dere kan gå gjennom dem etter forelesningen for eventuelt å knekke usannheter/myter (påstander) eller bekrefte det som stemmer.

B) Ideer på lapp

- Dette verktøyet kan brukes for å få fram nye ideer på temaet dere jobber med. Alle deltakerne kommer med sine ideer, altså en øvelse der alles ideer blir inkludert.
- Tid: 15 minutter til arbeid i gruppene og 5 minutter til presentasjoner
- Utstyr: Lapper og penner
- Gjennomføring: Deltakere skal komme med ideer på tema dere jobber med. Det er viktig med en åpen og problemstilling, med en gjennomførbar løsning.
- Grupper på 4-5 deltakere
- Hver deltaker får 3 lapper
- Deltakerne skal kun skrive en ide på hver lapp i stikkordsform
- Presentasjon: Lappene samles i en haug på midten av bordet med skriften ned. En og en deltaker i gruppa trekker en lapp og leser opp det som står på lappen. Hvis det er uklart hva det står der kan den som har skrevet lappen forklare. Til slutt monteres lappene på et stort ark / en flip over og alle presenterer ideene for de andre på kurset.

Dialogspillet

Spilleregler

En gruppe sitter rundt et bord. Bunken med påstander legges på bordet med baksiden opp.

Deltakerne bytter på å trekke lapper/kort. En begynner å trekke lapp; neste mann til venstre fortsetter.

Korttrekker: Du leser kortet høyt og forteller gruppen om du er enig, uenig eller delvis enig med påstanden på kortet. Du begrunner ditt standpunkt og legger kortet ned på enig, delvis enig eller uenig.

Neste gruppemedlem skal nå si sin mening og begrunne sitt standpunkt om den samme påstanden og kan flytte kortet til et annet sted på spillbrikken. Slik fortsetter runden til alle synspunkt er hørt.

Fremgangsmåten som er beskrevet i dette avsnittet kan sløyfes (vurderes fra gruppe til gruppe).

Den som trekker en påstand og leser den opp, har et særlig ansvar for å oppsummere gruppens konklusjon (er vi/blir vi enige, eller ender vi med delt syn på saken). Når gruppen er enig om å gå videre til neste kort, følger man samme framgangsmåte som over.